

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

Sv
per
fol
301

SOCIALMEDICIN • MILJÖFRÅGOR • HANDIKAPP

Tidskrift för
Riksförbundet för
hjärt- och lungsjuka

Aktuella miljöfrågor
granskas av
Sture Wahlström
Sid 5—7

Litterär närbild
av Evert Taube
Sid 18—19

Gunnar Nilsson
skriver om
språkfattigdomen —
ett socialt handikapp
Sid 8—9

Gratis ferieveckor
i Norge
och Danmark
för RHL:s medlemmar
Se sid 9

nr 6 1975
juni - juli
pris 3:—

*Några
fakta
om
RHL:s
Blomster-
fond*

År 1963 instiftades RHL:s Blomsterfond till minne av i Riksförbundet avlidna personer. Blomsterfondens ändamål är att lämna ekonomiskt bistånd till hjärt- och lungsjukas eftervård, bidrag till studier, samt bidrag i övrigt som kan underlätta de sjukas levnadssituation. Detta innebär att ur Blomsterfonden har avsevärda belopp under årens lopp utbetalats, bl a till tekniska hjälpmedel i hemmet såsom tvättmaskiner, diskmaskiner, dammsugare etc. Under senare år har även betydande belopp utbetalats till luftrenare åt astma- och lungsjuka personer.

Blomsterfonden fyller sitt syfte genom att mottaga gåvor till minne av den avlidne vid inträffade dödsfall från anslutna organisationer, enskilda medlemmar och från allmänheten. Vid emottagandet av gåvor överlämnas till den avlidnes sterbhus en av Riksförbundet utfärdad minnesadress i färg.

Blomsterfondens medel placeras räntebärande.

Den 31 mars årligen redovisas Blomsterfondens medel i Riksförbundets centrala räkenskaper, som revideras av förbundskongressens valda revisorer, jämte auktoriserad revisor.

Blomsterfonden förvaltas av riksförbundets styrelse.

När man vill hedra en avlidens minne genom en gåva till RHL:s Blomsterfond sker detta lämpligast genom att sätta in beloppet på RHL:s postgirokonto nr 95 00 11 - 7 eller bankgirokonto nr 573 - 4090. På talongen skall givarens namn och adress samt den avlidnes namn jämte namn och adress till sterbhuset anges. När inbetalningen kommit riksförbundet tillhanda utfärdas omgående en minnesadress — som översändes till sterbhuset.

Gåvor till Blomsterfonden kan även inbetalas i samband med högtidsdagar. Vi utfärdar även då en adress till jubilarer.

Genom att lämna bidrag till RHL:s Blomsterfond hjälper man hjärt- och lungsjuka.

Vi är tacksamma för små som stora bidrag till Blomsterfonden som tillsammans möjliggör för oss att göra en insats för att förbättra de hjärt- och lungsjukas förhållanden.

**Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka, Box 3196, 103 63 Stockholm.
Postgiro 95 00 11 - 7. Bankgiro 573 - 4090.**

Status

Organ för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

nr 6 1975 årgång 38

Ansvarig utgivare: Albert Fredin

Redaktör: Erik Ransemar

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm

Postadress: Box 3196,

103 63 Stockholm

Telefon: 08/23 15 30

Postgiro: 95 00 11 - 7

Tryckeri:

Axlings Tryckeri AB,
Södertälje

Prenumerationspris:

Helår 25:—, medlemspren. 10:—

Probs	4
Vad skall man sen säga av? Den första av två miljöartiklar av Sture Wahlström	5
Erövra språket åt alla	8
Gratis ferieveckor i Norge och Danmark	9
Handikappersättning den 1 juli	10
Samiska kulturen kämpande Om en ny bok om samernas villkor	11
Landet vid Svarta havet Allan Persson presenterar RHL:s resmål Bulgarien	12
Hjärtsjuka har sämre situation Referat från ett RHL- symposium	15
Status bildkryss	17
Evert Taube den blåsigt friske	18
RHL-information	20

Omslagsfoto: Foto-Hernried

Foto på sid 6, 11 och 19 av Mark
Markefelt, teckningar på sid 7 av
Elsie-Britt Stenqvist, på sid 12 av
Hanna Arvidsson.

Sök för att pröva nya bidragsformen handikappersättning

Många hjärt- och lungsjuka har rörelsenedsättning på grund av nedsatt andnings- och/eller hjärtverksamhet. När de rörelsehindrade en gång i tiden kallades för invalider räknades inte de hjärt- och lungsjuka och de astmasjuka till de rörelsehindrade. Det var ett oerhört plockande med läkarintyg och utredningar innan den förste lungsjuke rörelsehindrade kunde få bidrag till inköp av bil. Däremot kunde han inte få befrielse från skatt på bilen. Så olika och så ologiskt fungerade systemet för inte så värst många år sedan.

Fortfarande är det emellertid så, att den som har förtidspension inte kan få bidrag till inköp av bil. I takt med att förtidspensioneringen ökar starkt, ökar också den grupp människor med rörelsehinder som inte kan få bidrag till inköp av bil (eller annat liknande fordon). Därmed stiger kravet på behovet av en ny statlig översyn av hela den här frågan.

Under 70-talet har färdtjänsten byggts ut i ganska många kommuner. Det fanns i början av 70-talet tendenser hos en del politiker och administratörer att se färdtjänsten som den slutliga lösningen av de handikappades kommunikationsproblem. Det verkar nu som om en del tänkt om. Det var förstådligt. Färdtjänsten kan nämligen aldrig bli annat än ett komplement till bilen och de allmänna kommunikationerna. En alltför stark satsning på färdtjänsten, utan att ha detta klart för sig, leder lätt till felprioriteringar. Man slutar att anstränga sig för att göra de allmänna kommunikationerna mer allmänna. Man stramar åt bidragsgivningen och bidragsbestämmelserna för inköp av bil.

Många astmatiker kan inte utnyttja färdtjänsten av samma skäl som de inte kan utnyttja de allmänna kommunikationerna. De riskerar att få stora besvär, därför att de reagerar för damm och rök. För dessa är naturligtvis den egna bilen det enda alternativet bland kommunikationsmedlen.

Många hjärt- och lungsjuka liksom många astmatiker kan inte gå i trappor eller utföra tyngre lyft. De blir beroende av kommunikationer som har hållpunkter nära bostad—arbete (eller andra resmål). Det betyder i många situationer egen bil eller taxi.

Idag finns två bidragssystem för dem som har problem på grund av rörelsehinder när det gäller kommunikationer. Det ena är bidragssystemet till inköp av egen bil. Det handhas av arbetsförmedlingarna. Det är ett system med inkomstprövning. Det har blivit ganska svåröverskådligt. Där har värriksdagen beslutat om en översyn.

Det andra systemet är ersättningen för merkostnader. Från den 1 juli i år heter det handikappersättning. Där har nu skett en översyn. De nya reglerna presenteras utförligare på annat ställe i tidningen. Handikappersättningen har vidgats till grupper som inte tidigare kunde få ersättning för sina merkostnader. Det är de allmänna försäkringskassorna man ska vända sig till.

Det är viktigt att många hjärt- och lungsjuka och astmatiker prövar möjligheten att få handikappersättning. Endast då kan RHL få ett mått på hur den nya ersättningen tillämpas. Det är också viktigt att alla avslag kommer till handikapporganisationernas kännedom. Först då kan handikapprörelsen snabbt reagera och kanske få omprövningar.

Erik Ransemar

Probs

Praktiska råd för teoriernas kunniga män

Det är inte så svårt att få till och med experter att acceptera att det är skillnad mellan teori och praktik. De är för övrigt ofta de första att påpeka det. Det som är svårt för dem är att tillämpa insikterna i praktiken.

Nu är det emellertid ytterligare ett par komplicerade förhållanden som gör det svårt att tillämpa insikter. För det första möts praktikens folk och teoriernas folk så sällan i praktikens värld. Praktikens värld är dessutom ofta det arbetande folkets värld medan teoriernas folk hör till den klass som har privilegier på att röra sig i teoriernas värld. I varje fall till övervägande delen.

Kanske var det värre en gång i det gamla klassamhället. I varje fall ser det så ut när man ser tillbaka. Det är möjligen ett bedrägligt sätt att granska dagens verklighet.

Jag läser en kopia av en liten folder. Råd till bröstsjuk, som väntar på inträde vid sanatorium heter den.

Kanske är den skriven på 20-talet eller 30-talet. Något tryckår finns inte. Till vem var den riktad? Vem väntade man sig skulle läsa den? Vem väntade man sig skulle följa den?

Upphör om möjligt med Edert vanliga arbete står det i punkt 6. Om möjligt byt vistelseort. Bo helst på landet.

Vem kunde innan sjukförsäkringen blev obligatorisk upphöra med sitt arbete? Inte den stora massan av arbetare och lägre tjänstemän. De hade inte något att leva av under den tid de icke arbetade. Vem kunde byta vistelseort utan vidare? Endast de verkligt privilegierade. Till vem riktade man sig då?

Åt duktigt, står det i punkt 12. Tugga maten väl. Det var kanske inte så svårt att efterleva för den tidens arbetare

bortsett från det faktum att många hade dåliga tänder. Vad skulle man tugga väl om man var en AK-arbetare med 20 kronor i veckan och hade en familj att försörja? Klockan halv åtta borde man börja med havregrynsgröt och mjölk. Klockan tio tar man sen smörgås, oskummad mjölk, en varm rätt, till exempel sill och potatis, fläsk och potatis, ett par ägg eller annat samt kaffe med dopp. Klockan ett på eftermiddagen tar man sen och sätter i sig två rätter mat. Det står inte vad man skall sätta i sig då. Det kan möjligen bero på att rådgivaren plötsligt blivit rådvill eller också på att han ansåg att det fanns så mycket att välja på att han inte kunde komma på alla goda rätter som dåtidens lungtuberkulösa kunde sätta i sig. Klockan fyra tar man kaffe med dopp och klockan sju på kvällen avslutar man dagen med vattgröt (rågmjölsgrot) med oskummad mjölk och smörgås. Havregrynsgröt och mjölk på morgonen rekommenderas särskilt såsom nyttigt för Eder. Vanlig god, vällagad, enkel kost är i regel det allra bästa, säger rådgivaren och någon viss diet i vanlig mening är i allmänhet ingalunda nödvändig.

Det var säkert ingen cynisk man som skrev de här råden. Men det var ändå inga råd för den tidens lungsjuka. De få som kunde följa dessa råd, därför att de var så välsituerade, behövde dem å andra sidan inte. De behövde inte läsa sig till vad de skulle äta. Det fanns andra som läste det åt dem. De kunde till exempel ta in på Romanäs sanatorium. Eller också fick kokerskan eller jungfrun råd av husdoktorn — fast knappast direkt av honom.

Vem skrev man då för? För att det skulle skrivas något? För att det man skrev var i enlighet med vetenskapens senaste rön? Säkert var det en man som var före sin tid som skrev de goda råden till bröstsjuka som väntade inträde vid sanatorium. Kanske kom han

aldrig i kapp den. Det är så med många goda experter.

Indela dagen noga för Eder, så att den ena dagen förflyter likasom den andra. Nu har vi hunnit till punkt 13 i råden. Och nu är det lättare att följa dem. Den ena dagen förflyter säkert likasom den andra för de flesta av 20-talets arbetare. Undvik bjudningar, sammankomster, tillställningar av alla slag. I annat fall kan försämring av Edert tillstånd följa.

Skönt att det fanns några råd som man kunde följa, så säkert den arbetare som läste dessa råd en gång i tiden. Han behövde nog inte bli bröstsjuk för att kunna följa dem. Fast helt säker på att rådgivaren inte menade att man borde avstå från att gå till kompiserna och klämma en bärsa kan man förstås inte vara.

Vad är en tillställning för resten? Vad är en bjudning? Inte ens språket hade rådgivaren gemensamt med den stora massan av lungsjuka på den tiden.

Vila, helst ute i fria luften, flera eller färre timmar efter promenaden på middagen. Vila tex 1/2—1 timme före varje måltid, så att Ni, stärkt av vilan, kan med god aptit intaga Edra måltider.

Så skulle det gå till i den bästa av världar. Det var nu inte den bästa av världar som 20-talets, 30-talets och 40-talets lungsjuka levde i. Så ser vi hur skillnaden ser ut i praktiken mellan teoriens välvilliga individer och praktikens stora massa.

Är det någon som tror att det bara gäller för 20-talet, 30-talet och 40-talet? Jag vet. Inte behöver vi råd till bröstsjuka som väntar på inträde vid sanatorium längre. Men det finns väl fortfarande andra inrättningar som man väntar inträde till? Vem skriver råden till dem som väntar där? Hur ser de ut? Vem läser dem? Vem är de skrivna för?

Prov på utveckling eller tillbakagång?

Vad skall man sen säga av?

Den första av två miljöartiklar av STURE WAHLSTROM

I blaffiga helsidesannonser i flera av landets största dagstidningar gör Korsnäs-Marma AB en mängd optimistiska påståenden om skogsbrukets framtid. Här ett av dem:

"Skogen är en ovanlig råvarukälla, eftersom den ständigt förnyas. Skogsbruket är en del av den mänskliga odlingen. Efter skörd sker sådd och plantering. Kalhyggen blir aldrig gamla. Där växer snart ny skog av utvalt frö och med ännu högre kvalitet än den, som nyss avverkades. Skog för framtiden, skog för nya generationer."

I de här annonserna hävdas också att det moderna skogsbruket är mycket viltvänligt. Hyggesfloran ger utmärkt bete åt hare, rådjur och älg, påstås det.

Att hundratusentals fågelbon, lyor, myrstackar o s v spolieras står det där-

emot ingenting om. Att kalhyggen (eller förnygringsytor som man numera föredrar att kalla dem) och kraftledningsgator besprutas med allsköns otyg och att stora skogsarealer konstgödlas och åstadkommer riskabla halter av kväveföreningar i yt- och grundvattnen nämns heller inte i de här annonserna. Och naturligtvis talar man inte om de mängder av DDT och fenoxisyror, som vräks ut över markerna under senare år. Regeringen har nu visserligen fastställt produktkontrollnämndens beslut att totalförbjuda användningen av DDT i skogsbruket, men samtidigt aviseras det att den tre år gamla lagen om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften är mogen att upphävas (i skrivande stund har dock inte Sveriges riksdag sagt ja till propositionen). Skogsbolagen, do-

mänverket, arbetarskyddsstyrelsen och naturvårdsverket har uttryckt glädje inför detta budskap. Bland miljökampar och ärftlighetsforskare har nyheten däremot mottagits med djup oro. "Man tar ännu ett steg på vägen mot global förgiftning", heter det i ett uttalande från miljövardshåll.

Allt för industrins bästa

Generaldirektör Valfrid Paulsson i Naturvårdsverket yttrar sig så här:

"Från miljösynpunkt är det givetvis inget önskemål att sprida kemikalier, men vi kan inte bara förneka behovet av dem. Jag anser att de är ett nödvändigt ont och jag är glad att de grundligt undersökta fenoxisyrororna hör till de oskyldigare bland dem."

Så talar en maktmänniska, som väl dock innerst inne bör veta bättre.

Skörd som är giftfri?

Han har en själsfrände i generaldirektörskollegan i Domänverket, Folke Rydbo, som säger:

"I Domänverkets skogar sprids sedan några år fenoxisyror, främst hormoslyr, från marken men bara i begränsad omfattning, därför att åtgärden är dyr och riskabel. — — — I Norrland kommer vi att öka användningen av bekämpningsmedel så snart vi får tillstånd att flyga. Det är ett instrument som vi behöver om vi skall kunna förse skogsindustrin med önskad råvara."

För en tid sedan beslöt Domänverket att under de närmaste åren minska på avverkningarna, beroende på att råvaran tryter. Vilket den enligt enstämmiga uttalanden gör även i bolags- och bondeskogarna.

Alltså: mera panikbesprutning och dito panikgödsling! I den heliga profittens namn.

Fil lic Lars Dävring vid Lunds universitet har bl a konstaterat att äggbildningen hos olika slags flugor minskar eller fullständigt upphör redan vid mycket låga halter av hormoslyr i flugornas mat. Fenoxisyrorna är, säger

han, ett avlivningsmedel, och han säger sig vara starkt oroad när medel med förmåga att avliva sprids med flyg och därför hamnar på helt andra ställen än man tänkt sig. Det blir ett hårt ingrepp i ekosystemet. Myndigheterna tar på sig ett mycket stort ansvar om de tillåter flygspridning."

Amerikanska undersökningar har visat att biocider luftledes kan transporteras hundratals svenska mil. Så de skulle ju rentav kunna hamna hos herrar Paulsson och Rydbo.

Jorden utarmas i kalhyggerna

Kalhyggen blir aldrig gamla, står det i Korsnäs-Marmas annonser. Jodå, det blir de visst. Det finns kalhyggen där ingenting växt på årtal. Vinderosion, frost och slagregn har så till den grad utarmat jorden att just ingenting annat än ogräs förmår rota sig där. Enligt rapporter från många kommunalkontor ligger stora kalhyggesområden helt förödda sedan många år.

De moderna baggbölarorna har ingenting lärt. Så här skrev för en tid sedan en civiljägmästare efter att ha läst

Skogsstyrelsens bok "Skogens förnyelse":

"Bakom försvaret för det moderna storskogsbrukets brottsliga skogs- och naturförstörelse ligger det korrupta extensiva skogsbrukets kapitalrealisationsbegär efter korttidsvinster under konkurrens om råvaran med nonchalerande av långsiktig, uthållig legal planering. Efter oss syndafloren — på vilken inga grova stockar lär komma att flyta."

Nej, det blir nog inga grova stockar (s k överårig skog) kvar. Och vad tänker man då säga bräder av? Det där myckna talet om överårig skog är förresten rent nonsens. **Var** finns denna skog? Ingenstädes — det är det riktiga svaret.

Virkesförrådet har sedan någon tid slutat att öka och man har i stället fått ett underskott.

Södra Sveriges skogsägares Förbund gör varje dag av med 100 000 träd. Det betyder per år ungefär 35 miljoner träd eller 6,6 miljoner skogskubikmeter. Liknande kusliga siffror redovisas från övriga skogsindustrier. Mo och Domsjöes sulfatfabrik i Husum, som är Sveriges största, har tidigare tagit en stor del av sin råvara från södra Sverige. Nu skall det bli slut med detta och MoDo ämnar frakta virke från Brasilien, som väl i sinom tid kommer att förvandlas från världens största sammanhängande urskogsområde och en oumbärlig lunga för vårt härjade jordklot till världens största erosionsareal. Hajar från världens alla hörn vädrar väldiga vinster i skogarna kring Amazonfloden — och sedan någon tid siktar man även in sig på de känsliga afrikanska skogarna.

På tal om MoDo, så kan det tilläggas, att detta bolag i många år importerat stora mängder träflis från Sovjetunionen.

Plantorna doppades i DDT

Nya väldiga utbyggnader av svensk skogsindustri har aviserats. Varifrån råvaran skall tas går det inte att få några klara besked om — och viljan att ge några vettiga upplysningar om konsekvenserna av giftbesprutningar och övergödsling synes vara närmast obefintlig. Skogsindustrins folk föredrar att berätta sagor när verklighetens dystra bilder börjar bli alltför framträdande.

För att få plantorna på kalhyggerna att växa har man under flera år doppat dem i DDT, och nu när DDT blivit förbjudet söker man efter något nytt preparat med liknande effekt. Plantorna skall sedan leva sitt liv under ständig bearbetning med gifter från lövbe-

kämpningsmedel, gifter från konstgödsel och gifter från insektsbekämpningsmedel o s v. I 1975 års upplaga av "Kemiska bekämpningsmedel för jordbruk, skogsbruk och trädgård" (LT:s Förlag) finns flera hundra gifter katalogiserade och beskrivna. Många av dem är utomordentligt farliga för både människor och djur samt för pollinerande insekter. På skriftens baksida står det:

"Fiskar är mycket känsliga för de flesta lantbrukskemikalier, även i mycket små koncentrationer. Förorena ej brunnar och vattendrag! Skydda humlor och bin! Bifarliga medel kan genom vinddrift komma in i blommande grödor och bisamhällen."

Behöver den kompakta dumheten och aningslösheten dokumentera sig tydligare? Först räknar man upp hundratals farliga gifter (man säger ingenting om kombinationseffekterna) och sedan avslutar man det hela med denna lilla varningssnutt. Till hundratusentals okritiska människor överlämnar man hämningslöst tiotusentals ton gifter att användas för tusentals olika ändamål. Spruta och sprid! Var inte snål! Giftfabrikanternas lager är stora och utomordentligt välsorterade.

Från Jordbruksdepartementet kom för någon tid sedan en rapport som heter "Kalhyggen", och här har praktiskt taget alla viktiga frågor lämnats utan svar. Det ordas om forskning, att man "inte riktigt vet", att "forskningen är ofullständig", att "ytterligare undersökningar torde vara nödvändiga", att "det krävs bättre beräkningsmodeller", att "litteraturen på området har alltför liten omfattning" etc i liknande och ack så välkänd stil. Om kvävegödslingen säger man ingenting alls.

Fridlysningen gäller ej för bolagen

Naturligtvis kommer man heller inte in på allemansrätten och den med denna sammanhängande frågan om hur människor har tillåtelse att bete sig i naturen. Den enskilde medborgaren får inte åstadkomma skador i skog och mark, vilket däremot industrin får göra. Vissa blommor får, enligt hävdvunnen allemansrätt, fritt plockas. För att skydda sällsynta eller hotade växtarter har man emellertid låtit fridlysa vissa växtplatser samt vissa enskilda växter. Förbudet gäller i senare fallet både borttagande av och skadegörelse på växten, där den växer vild. Fridlysningarna har olika omfattning i olika län och berör sammanlagt omkring 200 arter. Fredad natur är dessutom 16 nationalparker, ca 500 naturreservat, 800 domänreservat, ett åttiotal fågel-

Vissa blommor får plockas fritt.

skyddsområden och ca 6 000 träd, raukar och grottor.

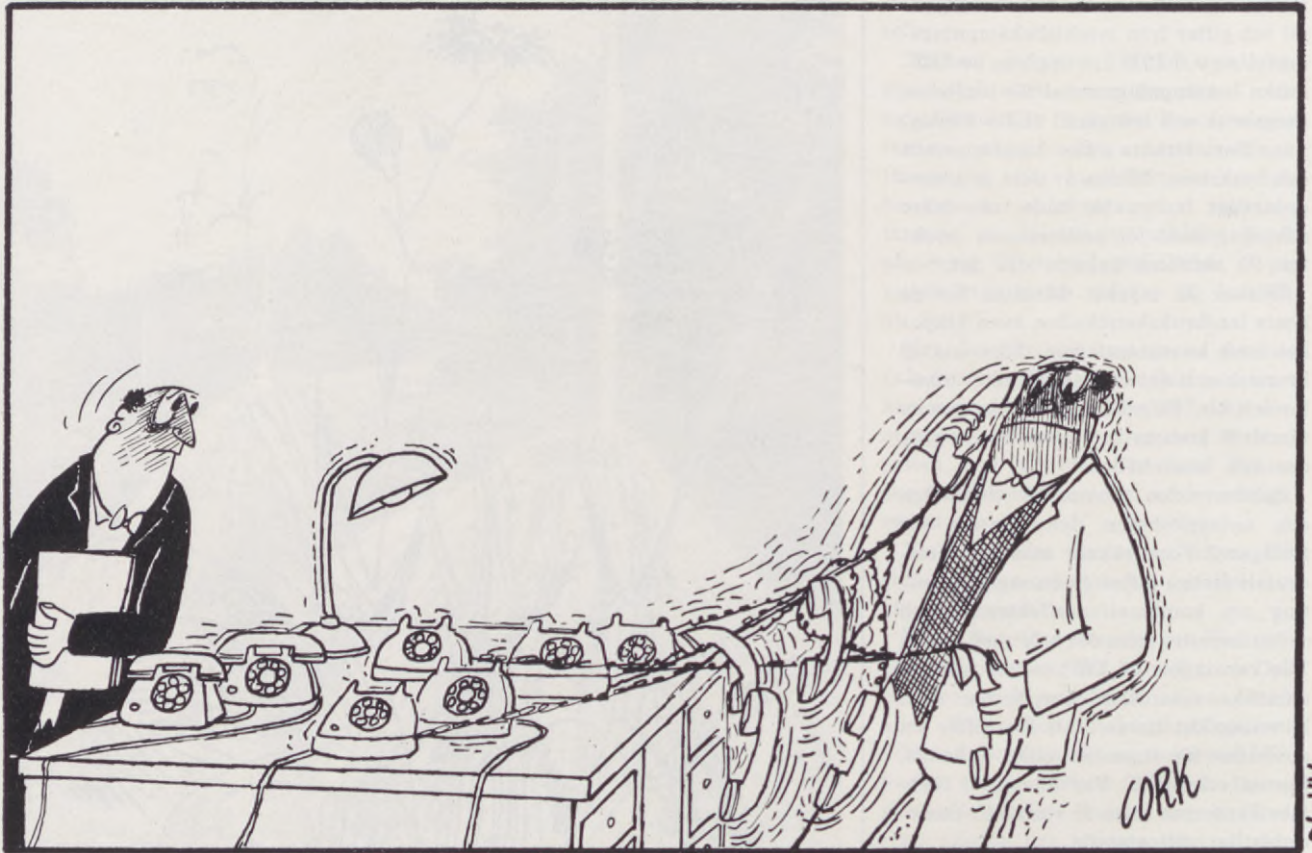
Tyvärr behöver de stora skogs- och jordexploatörerna av någon svårutgrundlig anledning inte ta någon nämnvärd hänsyn till fridlysta växter. Tusentals och åter tusentals blommor och andra örter och växter massakreras ideligen på kalhyggen och andra hårdexploaterade och förgiftade marker.

Förresten får ju inte heller nationalparkerna alltid vara i fred. I flertalet länder betraktas dylika parker som områden, vilka för all framtid avsatts som reservat i syfte att för nutida och kommande generationer för forskning, utbildning och rekreation bevara värdefull natur, dvs växter, djur och landskap. Så icke i Sverige. Stora Sjöfallets nationalpark i Lappland har förstörts till oigenkännlighet. Det utgör numera ett fruktansvärt monument över våldtagen natur. Sareks nationalpark har man sargat genom att röja, bränna och dränka dess enda barrskogar, en för vår tid fullkomligt otrolig vandalism. Mot denna onödiga exploatering kämpade den ideella svenska naturvården förgäves, vilket inte hind-

rat att Sverige på eget förslag erhöll Europa-Rådets naturvårdsdiplom just för Sareks nationalpark! Diplomet utdelades till jordbruksministern ungefär i samma stund som Vattenfallsstyrelsens magasin i Sarek definitivt dränkte det land som tidigare utgjorde en av Sveriges förnämsta barrurskogar och därmed en värdefull och oersättlig del av Sareks nationalpark. Mer än 6 000 hektar kring sjökedjan Tjaktjajaure-Keddek-Rittak massavverkades. Varje sommar dränks en mängd djur, som för fortplantning utnyttjar den väldiga, kalhuggna fjälldalen. Många utländska naturvårdsmän och turister har frågat sig: Hur är det möjligt att något sådant får ske?

Andra har undrat över de väldiga hyggesplogningar, som under senare tid företagits i lappländska trakter. Domänverket, skogsbolagen och Vattenfallsstyrelsen har många frågor att besvara.

Frågor att besvara har också politikererna, både på riks- och lokalplanet, de stora jordbruksorganisationerna, stadsplanerare, väg- och husbyggare m fl. ■

AH-75

Erövra språket åt alla

Språkfattigdomen — ett socialt handikapp

Språket spelar en stor roll i människans liv. Den som inte lär sig namn på saker och ting, som inte kan uttrycka känslor och sinnestämningar riskerar att bli socialt isolerad och småningom utslagen. Skall vi nå upp till det djärva målet att ge alla lika utvecklingsmöjligheter, måste vi erövra språket åt alla, skriver **GUNNAR NILSSON**, som här behandlar en ny variant av socialt handikapp — språkfattigdomen.

Det var den moderna språkforskningen, den sk strukturalismen med namn som Saussure och Leo Weisgerber, i Danmark Louis Hjelmslev och i Sverige Adolf Noreen, som genom sina forskningar om språket som en struktur gav oss möjlighet att sätta in språket i de väsentliga psykologiska, sociala och historiska sammanhangen.

Dialektik

Språkets tre funktioner signal-, sym-

tom- och symbolfunktion ger oss en adekvat bild av växelverkan mellan språklig påverkan och mental utveckling.

Det är ingalunda vare sig ointressant eller överraskande att man funnit psykiska deformationer hos återfallsförbrytare samtidigt med en illa utvecklad verbal förmåga och ett litet och föga adekvat ordförråd.

Språkspsykologin ger oss ytterligare redskap att förstå den roll som den mångfacetterade och komplicerat uppbyggda språkliga mekanismen spelar för barnets utveckling till en harmoniskt utvecklad, socialt anpassad kultur- och samhällsvarelse.

Ingalunda nonsens

En stor del av barnets första år går åt att lära namn på saker och ting i dess omedelbara närhet. Först senare kommer barnet att ta det omätliga riket av abstrakta benämningar i besittning. Barnet formulerar självt pedagogens kardinalregel — att man lär sig

först det näraliggande, konkreta och först senare när detta skett kan gå därifrån till det mer avlägsna, abstrakta.

Det är alltså inget nonsens som barn sysslar med när de med sitt pekande och frågande söker benämningar att staka ut verkligheten omkring sig med.

Genom att gradvis öka ordförrådet, att lära sig uttrycka mer komplicerade förhållanden, känslor och behov utvecklas också barnets tankeförmåga. Vad som först sker när människan "tänker" är ingalunda klart utrett — formulerar vi först ett fragment som senare i den färdiga utsagan framstår som en tanke eller är tankeprocessen i själva verket dialektisk?

Överflöd av ord

Hur viktigt det är, att den språkliga miljön är rik under barnets uppväxttid framgår kanske bäst av en annan egenhet hos språket, nämligen att det är redundant, varmed avses helt enkelt att ett överflöd av ord är nödvän-

digt för att språket som kommunikationsmedel skall fungera. Den ordrike är ingalunda den infantilt snacksalige individ man gärna vill göra honom till i dagstidningarnas slaskpalter, utan snarare en högst harmoniskt utvecklad människa som i all sin "okunnighet" är lyckligt lottad.

Jean Piaget och barnpsykologin

Schweizaren Jean Piaget torde vara den förste om inte den sista att intrussera sig för språkets roll i barnets liv. Genom omfattande empiriska studier och försök har han klarlagt språkets roll i barnets socialiseringsprocess. Barnet passerar olika stadier i utvecklingen mot harmoni och social anpassning.

Ett ingalunda oviktigt stadium är egocentreringen. För att orientera sig i grannskapet är barnet hela tiden koncentrerat på sig självt, sina behov, sina önskningar och sina känslor.

Denna period är lika viktig som barnets identifiering, då det i utvecklingen mot social integrering söker en människa i omgivningen, om förhållandena i familjen är harmoniska modern eller fadern att identifiera sig med. Piaget gjorde omfattande studier av barn i grupp för att förstå språkets roll i barnets tidigare utveckling. Han kunde genom att studera barn i grupp i olika åldrar och genom bearbetning av ett omfattande material snart dra den slutsatsen att egocentreringens varaktighet var direkt beroende av språklig utveckling och färdighet.

När barnet lärde sig språket var den omedvetna egocentreringen naturlig och nödvändig. Först när den språkliga inlärningsprocessen nått ett visst

stadium, kunde barnet träda in i den sociala interaktionen och samverka enligt ett konstruktivt socialt mönster.

Nyckeln

Detta ger oss nyckeln till den vuxna människans sociala anpassning. Ty oavsett den materiella miljön, blir barnet psykiskt deformerat och hämmat i sin sociala utveckling om inte den språkliga miljön är rik och stimulerande, och Piagets rön åskådliggör på ett talande sätt den iakttagelse man gjort att medelklassens och överklassens vana att läsa högt för sina barn har betydelse för deras barns skolmognad och förmåga till social anpassning.

Man kan också gå vidare och säga att språket är en viktig faktor i barnets identifieringsprocess, den livsavgörande period då jagidentiteten utbildas.

Djur och människa och människoson

Människan är ett däggdjur vad avser den biologiska fortplantningsförmågan, men skiljaktig djuren vad avser förmåga till abstrakt tänkande och tankekonstruktioner.

Barnets utveckling är dialektisk. Det behöver faderns och moderns fysiska närhet och kroppsvärme, moderns mjölk och faderns smekningar, men det behöver också språket för att nå insikt och kunskap om sig själv och sin omvärld.

Det är därför viktigt att inse, att barnet utanför hemmiljön behöver hem som ger dem intellektuell och emotionell stimulans några timmar om dagen. Viktigare än andra reformer är

därför den som makthavarna i vårt land i sin okunnighet hesiterar inför, nämligen att införa obligatorisk förskola från åtminstone det år barnet fyller fyra år. En sådan reform skulle ge språket som verktyg och förutsättning för social anpassning åt alla, oavsett socialt ursprung och åtminstone minska riskerna för social missanpassning under senare skeden i livet. ■

Gemensam kurs RMA-RHL hölls i Piteå

Astma- och allergisjuka samt hjärt- och lungsjuka har haft en gemensam kurs i Norrbotten. Kursen var förlagd till Framnäs Folkhögskola utanför Piteå.

Kursen var arrangerad av RMA/RHL och ABF.

De 28 deltagarna kom från olika platser, från Stockholm i söder till Malmberget i norr.

Som kursledare fungerade Hans Persson, RMA/RHL och Jan-Åke Ekholm, ABF som kan göra en studiekurs både lärorik och intressant.

Kursprogrammet var både innehållsrikt och lärorikt, men kanske i mastigaste laget. Långa studiedagar och allt för mycket jäkt bör nog undvikas inom handikapprevelsen.

Att föra kritik mot folkhögskolan som förläggningsort vore fel. Den hör till de mer tidsenliga, vackert belägen, bra personal och med en husmor (vårdinna) som gjorde allt för trivsel och välbefinnande.

Men med tanke på våra sjukdomsgrupper, allergi, astma, hjärt- och lungsjukdomar kan ifrågasättas om de lokaler som stod till vårt förfogande var lämpliga.

Kurslokalen i källarplanet, allt för många trappor att gå i för att komma till lokaler för grupparbete och sängutrustning med tagelmadrasser, blev problem för de som har allergi. Ovanstående är några yttre omständigheter som negativt påverkar både välbefinnandet och studiearbetet, något som arrangörerna bör tänka på.

Trots allt ser vi tillbaka på en lärorik kurs, präglad av studieintresse och gott kamratskap, en kurs som säkert blir till nytta för våra organisationer i det fortsatta studiearbetet.

G. L.

Gratis ferieveckor i Norge och Danmark

I likhet med tidigare år inbjuder RHL:s broderförbund i Danmark och Norge till gratis sommarvistelse.

16 juni—30 juni (15 dagar) för två förbundsmedlemmar på Bose-rup Mindes rekreationshem i Glamsbjerg på Fyn, Danmark.

21 juli—4 augusti (15 dagar) för två förbundsmedlemmar på samma ställe.

21 juli—1 augusti (12 dagar) för två förbundsmedlemmar på Krokeide invid Bergen, Norge.

Vistelsen för varje period innefattar gratis kost och logi. Enda kostnaden för ett par veckors härlig sommarvistelse blir resekostnaden tur och retur hemorten—Glamsbjerg alt. Krokeide.

Platserna till dessa sommarferier har alltid varit mycket eftersökta. För att kunna komma ifråga vid fördelningen av platserna måste vi ha anmälan senast den 10 juni 1975.

Handikappersättning den 1 juli

Ersätter invaliditetstillägg och invaliditetsersättning

Vid halvårsskiftet i år sammanslås två ersättningsformer inom socialförsäkringen, invaliditetserättning och invaliditetstillägg, till en enda, handikappersättning. Samtidigt ändras kvalifikationsvillkoren framhåller Statens handikappråd i denna rapport, bl a mildras de krav som idag gäller beträffande det hjälpbehov som krävs. Dessutom ska de merkostnader som handikappet orsakar ge rätt till ersättning i större omfattning än tidigare.

Vid samma tidpunkt ändras också bestämmelserna för vårdbidrag. Kraven på tillsyns- och vårdbehovets omfattning minskas. Dessutom införs en uttrycklig bestämmelse om att merkostnader som beror på barnets handikapp ska beaktas när man bedömer rätten till vårdbidrag. Vårdbidraget blir också graderat. Man ska kunna få helt eller halvt vårdbidrag. Bestämmelser då det gäller ferievårdbidrag till barn som vistas på "anstalt" — som det tyvärr fortfarande heter i lagtexten — förbättras också.

Ej skatt på ersättningen

Handikappersättningen — som historiskt sett är en produkt av 1934 års lag om blindhetsersättning — kommer att kunna utgå både som självständig förmån och som tillägg till allmän pension. För att få del av handikappersättningen ska man ha fyllt 16 år och ha fått sin funktionsförmåga nedsatt i viss omfattning för avsevärd tid. Funktionsnedsättningen ska ha inträffat innan man fyllt 65 år. Handikappersättning kan utgå med 30 %, 45 % eller 60 % av basbeloppet. Den är inte beskattningsbar.

Detta är kraven

Kravet på funktionsnedsättningens omfattning uttrycks i lagen på följande sätt: Den försäkrade får handikappersättning om han

- i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan;
- för att kunna förvärvsarbета behöver fortlöpande hjälp av annan; eller

c) eljest får vidkännas betydande merutgifter.

Handikappersättning utgår alltid till försäkrad som är blind, döv eller gravt hörselskadad om blindheten, dövheten eller hörselskadan inträtt före 65 års ålder.

Blinda får 60 % av basbeloppet. Döva och gravt hörselskadade får automatiskt 30 %. De kan dock givetvis få mer om tillsynsbehov och/eller merkostnader gör det berättigat.

Som "gravt hörselskadad" anses enligt lagtexten den som med hörapparat saknar möjlighet eller har stora svårigheter att uppfatta tal.

Vilka merkostnader räknas?

Liksom tidigare likställs studier med förvärvsarbete. Både i den utredning som ligger till grund för handikappersättningens införande och i propositionen till riksdagen betonas starkt att de försäkrades olika behov ska sammanvägas när man bedömer rätten till handikappersättning. Om man t. ex. inte har behov av daglig hjälp så kan merutgifterna göra att man har rätt till ersättning.

I utredningen om handikappersättning diskuterar man ingående vilka typer av merkostnader som bör ge rätt till ersättning. Man påpekar bl. a. att många handikappade sliter och smutsar kläder, sänglinne m. m. mycket mer än icke handikappade.

Man framhåller också att handikappade ofta tvingas till oekonomiska inköp av livsmedel och andra förnödenheter. Fritidsaktiviteter som subventioneras av samhället, säger man vidare, är i stor utsträckning inte tillgängliga för handikappade. De får därför tillgodose sina behov av sådana aktiviteter på ett mer kostnadskrävande sätt.

Utredningen understryker emellertid att man måste göra en viss gränsdragning vad gäller kostnadsslag. Det torde t. ex. vara ytterst svårt att bedöma de merkostnader som uppkommer på grund av att någon t. ex. inte kan utnyttja billighetserbudanden etc. Sådana kostnader bör därför inte godtas som underlag för beräkningen av behovet av handikappersättning. Un-

derlag för bedömningen bör, enligt utredningen, begränsas till merkostnader som relativt lätt låter sig identifieras och verifieras.

Försäkringskassan har blanketter

Behovet av handikappersättning omprövas i samband med beslut om förtidspension och när man ålderspensioneras.

Det är riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna som ska administrera handikappersättning. Ansökan görs på en särskild blankett som man kan få från försäkringskassan där man givetvis också kan få all information om ersättningen. Försäkringskassan är också ofta representerad i läns-handikappråd och kommunala handikappråd. Det är väsentligt att följa utvecklingen när det gäller handikappersättningen bl. a. för att få en uppfattning om vilken praxis som utvecklas vid beräkningen av olika merkostnader och vilka krav som utvecklas vad gäller omfattningen av vård- och tillsynsbehovet.

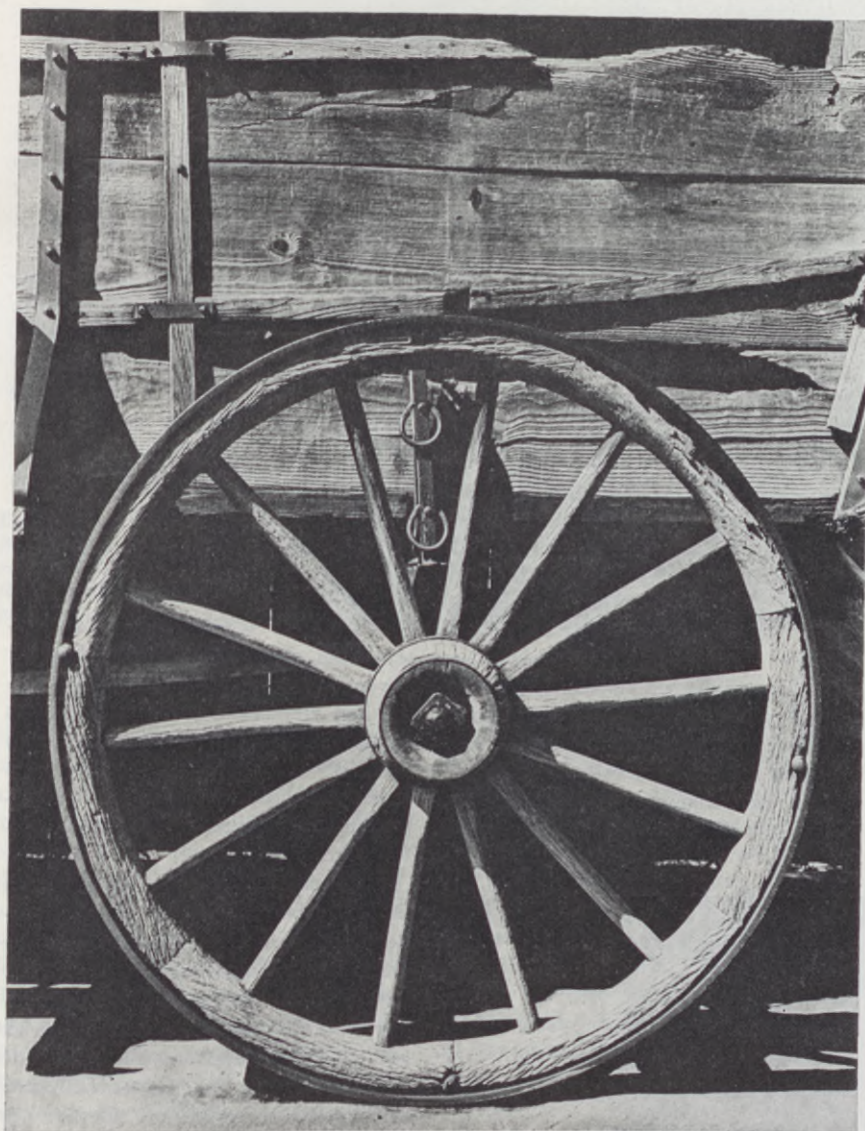
Vårdbidrag

Rätt till vårdbidrag tillkommer förälder som vårdar barn som är under 16 år och på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat handikapp för avsevärd tid är i behov av särskild tillsyn och vård. Även merutgifter som uppkommer genom barnets handikapp eller sjukdom ska beaktas. Alltefter vårdbehovets och/eller merutgifternas omfattning kan vårdbidraget utgå med helt eller halvt belopp. Helt vårdbidrag är lika stort som hel förtidspension från folkpensioneringen. Bidraget är skattepliktigt och pensionsgrundande inkomst. I den proposition som ligger till grund för reformen så ska behov av särskild träning ingå i begreppet "särskild tillsyn och vård".

Motivet bakom det vidgade vårdbidraget är bl. a. att betydligt fler än tidigare ska kunna få del av stödet. I den utredning som ledde till förslaget tar man upp en rad exempel på vårdbehov och merkostnader för barn med t. ex. allergier, diabetes osv. Även

Samiska kulturen kämpande

Om en ny bok om samernas villkor

Hjulet — livssymbolen

när det gäller vårdbidrag betonar man att vårdbehov och merkostnader ska sammanvägas vid bedömningen.

Föräldrar till barn som stadigvarande vårdas på "anstalt" som tillhör eller till vars drift utgår bidrag från staten, kommun eller landsting får inte vårdbidrag. Efter 1 juli kan dock föräldrar till "anstaltsvårdade" barn få ferievårdbidrag om de har barnet hemma minst 10 dagar under ett kalenderår. Bidrag utgår alltså för den tid barnet vistas utom "anstalten" utan att vårdas genom dess försorg.

Också när det gäller vårdbidraget är det riks försäkringsverket och försäkringskassorna som är administratörer. Också här finns det skäl att följa utvecklingen med uppmärksamhet. Tillämpning, praxis, osv bör även här bevakas. ■

Journalisten Roland Huntford har i sin bok *The New Totalitarians* påstått att behandlingen av de svenska samerna är ännu mer upprörande än den som kommit de amerikanska indianerna till del. En procent av gruvavkastningen går i USA till de överlevande indianerna. I Sverige har man inte ens tänkt på en sådan ersättning till samerna.

När det idag finns författare som brutit språkbarriären mellan lapskt och svenskt är det i trots mot svenska statliga kultursubventioner. Författarna i och kring den samiska kulturen har kommit fram av egen kraft. Den i år bortgångne sameskalden Paulus Utsi blev stipendierad först strax före sin bortgång.

Med här nämnda exempel kunde man vänta sig att författarna som stannat vid det samiskt-svenska vore en rad indignationsförfattare och att de förde fram tendenslitteratur. Kanske önskar sig läsaren en rejäl uppgörelse från dessa författare kring orättvisorna, kring de upprörande förhållanden som hänt människorna i norra Sverige.

Författarna har ännu inte helt kommit till denna uppgörelse. De går varligt fram. Kanske det varliga erfaret retsamt på sina håll. Politikerna ha ju ett annat utgångsläge. Skildrarna ifråga ha först och främst en allvarlig elementär uppgift: De måste undervisa turister och myndigheter om att det i norr finns en mycket gammal kultur. I det fallet har författarna en besvärlig pionjäruppgift.

Lappländska bilder

Varligt och med kulturbredd uppträder också Bo Lundmark i årets bokflod. Han ger oss bilderna, som ibland blir mer än skisser, i sin bok *Arran — lappländska bilder* (Verbum).

Starkare än de värsta indignationsrapporter erfar vi hur det går till när vattendomsstolens herrar kommer till småbrukaren Frans för att förbereda regleringen av Umälven — bilden av det tysta lidandet.

Litterärt målar vandringsmannen bilden av den gamla fäboden som paradiset förgård, ett namn som förbryllar turisten. Han tar intryck av "den ensamma fjällvallmon på Kebnekajses branta östvägg". Vandringsmannen är också prästman som kanske för in i kyrkböckerna vad som glömts en gång av fäbodshändelser.

Man kan fördjupa sig i de lappländska bilder som Lundmark förmedlar, vara tacksam att de finns i svensk litteratur. När skildringen kommer in på de historiska förhållandena och tillbakablickarna, då blir bilderna schematiska.

Men väsentligheter och mindre kända förlopp vidrörs: Samekvinnan Margareta från sekelskiftet mellan 1300- och 1400-tal reste på eget initiativ till det då katolska södra Sverige och vädjade hos höga kyrkomän om missionärer till de lappländska bygderna. Missionärer kom ju också på 1700-talet.

Under senare år har samerna gjort många uppvaktningar hos mer världsliga maktavare. Och då kan man nog inte vänta hundratals år. Nu gäller det för den nordliga kulturens människor om de ges livsbetingelser att leva vidare.

Halvdan Renling

Landet vid Svarta havet

ALLAN PERSSON presenterar RHL:s resmål Bulgarien

Många av våra läsare har varit med RHL på dess hälsoresor till Bulgarien. Andra kan tänkas åka dit på förbundets kommande resor. För dessa men naturligtvis även för alla andra publicerar vi två artiklar som mer allmänt presenterar landet och folket. ALLAN PERSSON berättar i denna artikel mest om historia och jordbruk.

En dag följer jag med en turistbuss från de rumänska badorterna söderut längs västra Svarta havskusten till Varna i Bulgarien.

Landskapet på båda sidor gränsen är slätt och nästan all jord är uppodlad. Vid tullstationerna, där vi får vänta en bra stund, bor en massa svalor. Ute på fälten kan man se en och annan stork, som plockar i jorden med sin långa näbb. I närheten av byarna går åsnor och betar. Sannolikt är de kvarlevor från den tid fram till 1950, då jorden var uppdelad i små bitar, där

flertalet bönder brukade kanske två, tre hektar var.

Kollektivjordbruken är stora

Nu har man gått till den andra ytterligheten. Jorden har eller håller på att sammanföras till jättelika brukningsdelar, där varje kollektiv kan omfatta många byar och mer än 30 000 hektar åkerjord. Meningen är tydligen att kollektivjordbruket skall vara så stort att det kan förse en eller flera förädlingsindustrier med råvara. Om man som här i södra Dobrudja huvudsakligen odlar majs och sedan föder upp grisar med majsen, så har kollektivet ett slakteri och kanske också en charkuterifabrik. Det är alltså ett slags jordbruks- och industrikombinat, där man försöker förädla traktens råvaror så långt som möjligt på platsen. Organisationen påbörjades 1970 och är ännu inte helt utbyggd. Ett resultat blir säkerligen att åsnorna kommer att försvinna som transport- och dragdjur. Redan nu finns stora maskinstationer

här och var i byarna. Drygt var tredje yrkesverksam arbetar fortfarande i jordbruket. I Sverige är mindre än tio procent sysselsatta med jordbruk. I Bulgarien var motsvarande siffra 82 % vid andra världskrigets slut.

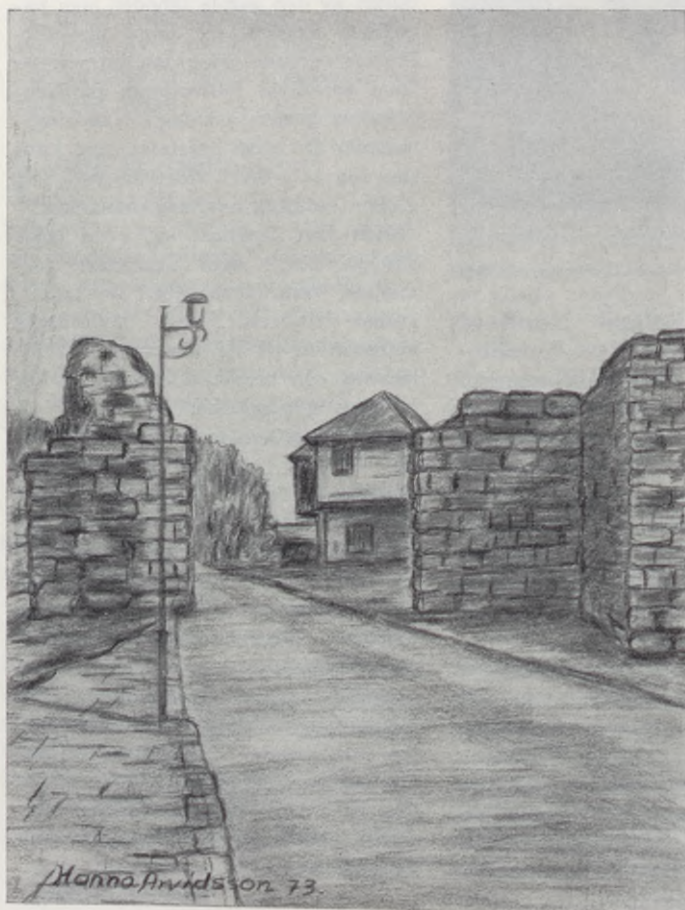
Ute på fälten finns också många små tankanläggningar med en pump som ständigt arbetar. Först tror jag att tankarna hör till bevattningssystemet. Senare läser jag i en bok, att man hittat olja i området och att det är råolja som pumpas upp i tankarna.

Efter några mil tar slätten slut, och bergen når fram till havet.

Drottningens gamla residens

I Baltchik tar vi paus. Vi lämnar bussen uppe på sluttningen och klättrar ner mot vattnet. Nere vid stranden ligger den rumänska drottningen Marias gamla sommarresidens omgiven av en botanisk trädgård med många och ovanliga växter. Numera är anläggningen semesterhem åt Bulgariska författarförbundet.

Att huset byggdes av en rumänsk drottning berodde på att området under tiden mellan världskriegen tillhörde Rumänien. Bulgariens gränser har nämligen ofta ändrats. Långa perioder har det inte funnits någon bulgarisk stat. De första kända mera betydande invandrarna var trakerna, som dök upp redan på 800-talet före vår tideräknings början. På 700-talet f. Kr. kom grekerna sjövägen och bosatte sig bl a i Varna, dit jag är på väg. Grekerna kallade platsen för Odessos. Alexander den store underkuvade trakerna på 300-talet f. Kr. Ungefär samtidigt började också romarna dyka upp på Balkanhalvön. De dominerade sedan området under århundraden. På 400-talet e. Kr. Kommer nästa viktiga invandring. Det är slaverna, som drar in från norr och nordost. De är den viktigaste folkgruppen i dagens Bulgarien. Något eget rike har man dock ännu inte lyckats skapa. I slutet av 600-talet tränger en turk-tatarisk stam från trakten av Volga in och slår under sig slaverna. De kallas bulgarer och det är från dem som landet fått sitt namn. De grundar år 681 det första bulgariska riket, som omfattade nuvarande norra Bulgarien från Balkanbergen till Donau. Men bulgarerna är fåtaliga och försvinner

Den gamla staden Nessebar vid Svarta havet är nu ett nationellt monument.

Hjär
Det fram
med den

En del av
Sunny Beach,
resmålet för
RHL:s
hälsoresor.

så småningom bland slaverna. På 800-talet kan man notera ett par religiöst-kulturerella händelser. Den grekisk-ortodoxa tron blir statsreligion. Munkbröderna Cyril eller Kyril och Metod skapar omkring år 855 ett alfabet med utgångspunkt från grekiskan. Det brukar efter Kyril kallas det kyrilliska alfabetet och används fortfarande i bla Bulgarien, Ryssland och Serbien. Det hände när vi i Norden nyttjade runskriften. I början av 900-talet når det första bulgariska riket sin största utbredning och är tidvis en stormakt på Balkan.

Men det går snabbt utför. Redan år 1018 underkuvas den bulgariska statsbildningen av Bysans.

Kusten heter Svarta havet

Efter drygt 150 år lyckas man 1187 på nytt bli självständiga. Det andra bulgariska riket når tidvis fram till tre hav — Svarta havet, Egeiska havet och Adriatiska havet. I dag har Bulgarien kust bara mot Svarta havet. Men självständigheten räcker endast i drygt 200 år. Sedan kommer turkarna — den nya stormakten i öster — och från 1396 till 1878 är Bulgarien en turkisk provins.

Den långa turkiska överhögheten har skapat en negativ attityd till turkarna, som hänger i fortfarande på sina håll. En flicka från den turkiska minoriteten menar tex i ett svenskt tv-program, att hon har svårare att hävda sig både i skolan och på arbetsmarknaden jäm-

fört med en bulgarisk flicka. Det finns ett avtal mellan Bulgarien och Turkiet, som ger turkarna rätt att utvandra. Men eftersom Turkiet har minst tre miljoner arbetslösa är det en osäker väg. I Bulgarien finns arbete. Det bor ungefär 800 000 turkar i landet. Det betyder att nästan var tionde innevä-nare är turk.

Befrielsen sker med rysk hjälp. Fram till 1908 finns dock ett visst beroende till Turkiet, då landet hela tiden måste betala en avgift till turkiska staten.

Bulgarien ställer upp på Tysklands sida i första världskriget och förlorar. En följd av detta blir att landet mister dels kustremsan i Trakien mot Egeiska havet—Medelhavet, dels Södra Dobrudja, där den rumänska drottningen därför kan bygga sitt sommarresidens.

Efter kriget blir den radikale bondeledaren Stambolijski regeringschef. Han är kritisk mot militärens inblandning i politiken, mot byråkratin och eftersträvar ett gott förhållande till Jugoslavien, den andra sydslaviska staten. Det senare medför att Stambolijski också blir ovän med makedonerna, en annan viktig minoritetsgrupp. Det slutar med att regeringschefen mördas 1923, sedan han för andra gången vunnit riksdagsvalen. Efter hand glider makten allt mera över till statschefen och kretsen kring honom och från mitten av 30-talet regerar kung Boris och hans förtrogna tämligen enväldigt.

Folkrepublik år 1946

Under andra världskriget går landet återigen med på Tysklands sida och förklarar krig mot England och USA. Däremot inte mot Sovjet. Under tyskarnas storhetstid kan Bulgarien därför lägga beslag på dels på en del av Trakien och nå fram till Medelhavet, dels makedonska områden i Jugoslavien. I krigets slutskede förklarar i stället Sovjet krig, vilket bla leder till en resning mot de tyskvänliga kretsarna. Följden blir så småningom att kungen avsätts och landet från 1946 är folkrepublik.

Två politiska partier är numera till-låna. Det dominerande är det kommunistiska partiet, som har 630 000 medlemmar av en befolkning på 8,5 miljoner. Partichef är alltsedan 1954 Todor Sjivkov, som varit den ledande politikern i sitt land under längre tid än de flesta nu aktiva politiker i Europa i motsvarande ställning. Trots detta är han ganska okänd västerut. Det senare beror säkert mest på att Bulgarien är ett litet land långt borta och på att Sjivkov noga följer Sovjet i utrikespolitiken. Sjivkov är sedan 1971 också statschef, dvs ordf. i statsrådet.

Dessutom finns ett bondeparti — agrarpartiet. Partiledaren Georgi Traikov är överraskande nog också ordförande i Fosterländska Fronten, som med 3,5 miljoner medlemmar är den största massorganisationen. Han är även vice statschef. ■

Egna märkesvaror - ett skäl handla konsumentägt!

I Konsum och Domus hittar du en rad märkesvaror. De "stora" bland dom – Goman, Winner, Juvel, Wårby, Eve, Tend, Luma – kommer från konsumentägda industrier. Där kan man kontrollera tillverkningen. På köpet får man dessutom erfarenheter, som man kan dra nytta av när man köper från andra tillverkare. Ibland sker det i form av sk specifikationsköp. Ingredienser, tillverkningsmetoder och kvalitetskrav bestäms i detalj och läggs till grunden för beställningen. Egna laboratorier kontrollerar sedan att varorna inte avviker från beställningen. Vare sig varorna kommer från egna industrier eller

andra tillverkare är kraven stränga. Därför kan du lita på märkesvarorna i Konsum och Domus.

Hjärtsjuka har sämre situation

Det framgick klart vid ett RHL-symposium i Stockholm med deltagande av nordiska hjärtspecialister

Det är en mängd olika faktorer som avgör om en människa får hjärtinfarkt. Det går således inte att peka ut en bestämd faktor och säga att just den är en riskfaktor för en viss bestämd människa. Det framgick tydligt av inläggen från många forskare och experter vid det symposium som Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka anordnade på Hässelby slott utanför Stockholm den 26 april.

Förbundsordföranden Bo Martinsson inledde med att påpeka att de hjärtsjuka i flera avseenden utgör en grupp som har det besvärligt i dagens samhälle. Han pekade på hur utvecklingen inom den moderna industrin lett till utslagning och arbetslöshet. Det är en ny mekanism som ställer människor utanför produktionslivet men inte utanför materiell nöd.

HJÄRTSJUKA HAR SÄMRE SITUATION

Docent Töres Theorell redogjorde för de resultat som RHL:s forskningsråd kommit fram till i en undersökning av hjärtsjukas levnadsnivå. Man har använt sig av låginkomstutredningens register. Ur detta register har man kartlagt situationen för dem som då var hjärtsjuka. Det har inte gällt att få fram orsak-verkan utan en kartläggning av en lång rad sociala-medicinska faktorer.

Allmänt kan man konstatera, fastslog Theorell, att de hjärtsjukas situation är sämre än genomsnittsbefolkningens.

Rapporten från RHL:s forskningsråd kommer att presenteras vid RHL:s representantskapsmöte i Falkenberg den 7-8 juni.

Theorell pekade på några faktorer som har betydelse vid uppkomsten av hjärtsjukdomar: ålder, den kanske viktigaste, rökning, blodfetter, blodtryck. Även sociala/psykologiska faktorer tycks ha betydelse som sådana.

Undersökningar från Danmark pekar på, att en alltför kraftig satsning i arbetslivet på familjens bekostnad är en riskfaktor, liksom bristen på uppskattning från överordnade.

Undersökningar från Göteborg visar att personer med sämre utbildning har större risk för hjärtinfarkt. Förut har man ansett som bekant att välutbildade med höga poster i samhället utgjort en riskgrupp.

I Stockholm har man en undersökning av byggnadsarbetare i åldrarna 40 till 60 år. Där finns det säkra tecken på att de som fått hjärtinfarkt varit personer som arbetat väldigt hårt och som varit djupt solidariska med sitt arbete. Mot denna bakgrund kan man, sa Theorell med all rätt, anse att det är ofattbart att de som blir hjärtsjuka ska få så svårt att komma in igen i arbetslivet efter en hjärtsjukdom och en rehabilitering.

MÄN I FINLAND DRABBAS HART

Överläkare Erkki Eskelinen, Helsingfors, konstaterade att om man gör internationella jämförelser med användande av tillgänglig statistik, så utgör Finland ett mörkt område, när det gäller förekomsten av hjärtsjukdomar. Dödligheten i hjärtsjukdomar är fyra gånger så hög för män i 50-årsåldern i Finland som i Sverige. Tio år tidigare än sina skandinaviska kamrater i de andra länderna drabbas männen i Finland av hjärtsjukdomar.

Erkki Eskelinen kommer i en speciell artikel för Status att närmare redogöra för situationen i Finland. Här skall bara konstateras att handikapporganisationerna spelar en mycket större roll i Finland än i Sverige även när det gäller aktiviteter kring hjärtsjukdomarna. Handikapporganisationerna har alltså tagit på sig en del av de uppgifter som olika samhällsorgan har i vårt land. Om det sedan är på ont eller gott återstår att analysera och diskutera.

HJÄRTSJUKA HAR SVÄRT FÅ ARBETE

Avdelningsdirektör Birger Sjöström, AMS, uppehöll sig framförallt vid situationen för hjärtsjuka på arbetsmarknaden sådan den speglas i arbetsvårdens statistik. Gruppen hjärtsjuka är inte särskilt stor jämfört med t.ex. gruppen rörelsehindrade. Det rör sig om ca 3 000 personer 1974. Det är 3,3 % av hela antalet. Höga andelar hjärtsjuka har Norrbotten och Västerbotten med 5,1 % och Kronoberg och Värmlands län med 4,9 %

39,1 % av de hjärtsjuka som söker arbetsvärd är i åldrarna 45-54 år. Bland samtliga är motsvarande andel 21,7 %.

De hjärtsjuka har en betydligt lägre andel som påbörjar yrkesutbildning - 13,1 %. För samtliga är siffran 21,3 %. I arbetsprövning och arbetsträning har däremot hjärtsjuka en något högre andel. Andelen hjärtsjuka som får arbete på öppna marknaden är lägre än för samtliga. Det var endast 10,3 av de

Ett tryggt stöd i en svår stund

Stockholms

ELDBEGÄNGELSEFÖRENING

Ombesörjer både eldbegängelse- och jordbegravningar. Utan enskilt vinstintresse.

Huvudkontor: Sveavägen 116 vid Odengatan 15 16 60
Söder: Ringvägen 127 40 58 59 eller 40 58 76
Folkungagatan 104 (vid Renstiernsgatan) 43 66 17

Kungsholmen: Hantverkarg 28 96 26 25
(AB Öhmans begr.byrå) 53 33 75
Östermalm: Valhallav. 143 63 40 61
Handen: Källv. 20 B 777 22 10
Märsta: Ombud. Stationsg. 3 0760/150 90
Sollentuna: Sollentunav 118 96 26 25
Hägersten: Blommensbergsv 127
vid Hägerstensv. 18 65 00
Järfälla: Ombud fru G. Hahn 0758/108 00
Göteborg: Chalmersg. 21 031/20 21 30

Rådgivning och dödsfallsanmälan efter kontorstid 08/51 91 00

hjärtsjuka som år 1974 fick arbete på öppna marknaden via arbetsförmedlingarna. För samtliga var siffran 12,6.

Däremot finns en jämförelsevis hög andel hjärtsjuka i sk halvskyddat arbete. Det är förmodligen fråga om sk överföringar dvs personer som redan är anställda vid företag, där företagen får bidrag från staten med 40 % av den anställdes lön för att behålla den anställda efter sjukdomen. Det ligger ju i linje med vad som framkommer i undersökningarna från olika länder. Personer med stort intresse för sitt arbete och stark solidaritet med arbetet vill man gärna ha kvar. Man vill bara inte betala full lön för dem. Går staten in med pengar behåller man dem gärna.

ARBETE — NÅD ELLER RÄTTIGHET

Med utgångspunkt från ett radioprogram ställde kanslichef *Rolf Utberg*, HCK, frågan om det är av nåd man ska få ett arbete eller är det en rättighet. Han pekade på att det varje år numera är 3—400 unga människor som blir förtidspensionerade och att de så förblir hela sitt liv, om de inte själva kan slå sig ur den tillvaron.

Han ansåg att arbetsförmedlingen måste komma åt fler lediga platser. HCK har sagt ja till vidgad platsförmedling, men målet måste vara obligatorisk platsförmedling.

Det har sagts att handikapprörelsen är negativ till lagen om anställningstrygghet. Vi har inte slagit följe med arbetsgivareföreningen, sa *Rolf Utberg*, men vi är besvikna på den fackliga rörelsen som inte gett oss ett bättre stöd. Vad är orsaken till att inte

länsarbetsnämnderna agerat kraftfullare med hjälp av främjandelagenn?

SPLITTRAD PANELDEBATT

Den efterföljande paneldebatten, där det fanns möjlighet även för övriga deltagare att delta, blev splittrad genom att den kom att spänna över så många frågor. Till en början kom det att gälla pensionsintygsskrivandet och om man från arbetsförmedlingarna ger upp för tidigt. *Birger Sjöström* medgav att man inte har personalresurser för att klara alla de krav som ställs på uppföljning och tidig medverkan i rehabiliteringen.

LO och TCO som företrädades av läkare — *Anders Englund* är medicinsk expert i LO och *Gunnar Nerell*, TCO, är med. lic. — tycks, av dessa representanter att döma, vara fullt nöjda med dagens företagshälsovård. Samma inställning tycks Socialstyrelsen ha. I varje fall uttryckte sig deras representant, leg. läk. *Hans Rydén*, positivt om företagshälsovården.

Docent *Torsten Gillnäs*, som arbetar på Bodens lasarett, sa att man kan inte förklara varför Norrbotten och Västerbotten har högre andel som insjuknar i hjärtinfarkt. Han tillhörde dem som var positiva till RHL:s försök med korta informationskurser för hjärtsjuka.

Alfred Lindahl, RHL, föreslog att socialstyrelsen borde med det snaraste rekommendera landstingen att sjukhusen bildar grupper av experter som tar hand om den som fått hjärtinfarkt sedan det gått en 4—5 veckor av vårdtiden. Det är nämligen då som man behöver stöd för att komma över ångesten och rädslan.

E. R.

Socialpolitiskt debattårsmöte i Eskilstuna

Eskilstuna konvalescentförening för hjärt- och lungsjuka har haft årsmöte i lokalen, Bellmansgatan 1. Anslutningen var god från medlemmarnas sida.

Till ordförande för årsmötet valdes Arne Lund. Han ledde detta med akurates. Styrelsen fick följande utseende: Ordförande Lennart Nilsson, kassör Erik Bergqvist, sekreterare Siri Bergqvist, vice ordförande Bill Tjernell, vice sekreterare Göte Thunebrant, Margareta Gustavsson och Erik Johansson.

Till dagens möte hade socialnämndens ordförande Uno Zetterlund inbjudits. Han höll en information om kommunal socialpolitik och dess utgifter. Efter inledningen blev det en livlig debatt. Årsmötet avslutades med att föreningen bjöd samtliga medlemmar på kaffe med förtäring.

Lennart Nilsson

Bra början för föreningen i Sollefteå

Vid årsmötet med lokalföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Sollefteå valdes Rosa Eriksson till ordförande. Styrelsen i övrigt består av Erik Sjölander, vice ordförande, Oskar Jägare, kassör, Anette Söderström, sekreterare samt Signe Häggström, vice sekreterare.

Det var föreningens första årsmöte, och man kunde konstatera att premiäråret gått ganska bra. Bl a har man fått igång en ordentlig debatt om Österåsens framtid.

Ordföranden i centralorganisationen i Västernorrlands län, Lars Arvidsson, Härnösand, deltog i mötet. Han höll ett anförande på temat "att synas och höras för allmänhetens kännedom". I anslutning till föredraget tog man upp förslaget att ha någon kommunalpolitiker som stödjande medlem.

Gör det bekvämt för dig!

Utnyttja vår ekonomiska och juridiska service!

Har du aktier, obligationer eller andra värdepapper kan du spara tid, en massa besvär och undvika onödiga förluster om du låter oss förvalta dem.

Du är välkommen att anlita oss både för enklare och mera omfattande ärenden.

Tag kontakt med något av våra kontor eller ring 24 60 60. Det lönar sig också ur kostnadssynpunkt!

STOCKHOLMS SPARBANK

STATUS BILDKRYSS

25/6 1975

SÄTT ATT LÖDA					TUN SEDEL				MITT URNA		TILL- KOM			
INSLA- GEN VARA					KAN FLYGA LÄNKT						SITTA I SÄDELN VAPEN			
					ÖBERG NILS LARS- SON				SVINETS FÖR- DEL ILAR					
LÄTEN		BLIR KROK SER RÖTT					SLÅ MED YXA SMYCKE							KAN BILDA BANK
VÅRD		BERG ÄT ETT VISST HÄLL			DAN FÖRE DOPPA- REDDAN TYCKE						ILLA UT- FÖRT		SKADA MYNT- DJUR	
BOG KAN VI JUBI- LÄREN			HAR FINA FJÄD- RAR	BAK- VERK		GER KY- LA			SKICK					
				GETT FÖDA						GRIP- PER	PÖTT- LÄDA VISTE			SKI- VA
GLOR						VALS- GOLV								
BALK						ED UPP								
				REVIR UNDER ISEN						KAN SES I KYR- KAN			STÄNG I STRID	VISAR ILS- KA
UNGE			NAT- RIUM GER INGET		STOR- TAV- LING ÖRFIL				HAR LÅNGA BANOR	FlicKE- BARN	MUNTER I TAL- STÄRK YNGEL			
BAR- SKRA- PAD							DRIVER UPP SKALLA							
						ROLF OCH JUSSI								
FRA- GAR OFTA	BOR I EN HUVUD- STAD									RITA LÖST				

nr 6

Namn

Adress

Postadress

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 3196, 103 63 Stockholm, tillhanda senast den 10 aug. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrev vara märkta "Bildkryss nr 6". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Pristagarnas namn meddelas i Status septembernummer.

RUNE M LINDGREN Evert Taube
den blåsigt friske

"Vinga Båk signalerade is mellan Böttö och Buskär och från Tistlarna till Pater Noster lyste kusten vit av nyfallen snö. Atlantens ljumma vindar hade fått vika för ostligare, äkta svenskt vinterväder."

Så kan Evert Taubes svenska bilder se ut. Men här finns alternativa rese-rapporter. I hans prosa blåser också en sunnanvind från Provence, från "Rivierans ultramarinblå hav, med smaragdsiftningar längs de vita bränningarna och med stråk av vinrött vid synranden, under den azurblå rymden".

Det här är också Evert Taube:

Motorerna dunka, propellrarna dundra
— vi gå mot det sköna Västindien!
Nu sprutar det grönt och nu stänker
det vitt ur det eviga blå kring
delfiner
som dansar på vågornas böljande fält
och på bogsvällets snövita kammar!
Här går Mirrabooka, vårt knivskarpa
skepp, bland Antiller — nu se vi
Haiti
och sticker vår stäv i Karibiska havet
som gnistrar i tropiska solen.
Du härliga blåa Karibiska hav som
omsvallar Jamaica, Havanna,
var stolt — du får smaka vårt
ursvenska stål,
du blir upphöjd av svenskarnas kölar!
Här går Mirrabooka, med kurs på
Colón —

Panamá, öppna portar och slussar!
Vi går till San Pedro ifrån Göteborg
och delfinerna dansa kring bogen!

Evert Taube är, när han är som bäst, blåsigt frisk; det brusar fram en den välarbetade prosans atlant, en passadisk epik, i hans böcker. Det kan vara värt ett påpekande att man långtifrån täcker helheten i hans författarskap genom att dröja vid enbart den rustike musikanten Taube. Hans prosaböcker är viktiga delar av ett fint nyanserat författarskap.

Evert Taube i korta fakta: Hur ser då en sådan beskrivning ut?

Så här, tex: Debut redan 1915, i Strix. Första prosabok 1918. Idog och mångflitig som skrivare i nära ett decennium före debuten. Folklig — en folklighet han nådde fram till steg för steg. Jag läste, berättar han om åren före debuten, skansarnas handskrivna visböcker och lärde mig deras "mentalitet", deras stil, en olärd stil, oåtkomlig "von oben".

Sen kom han så småningom att bli en svensk nationalskald, det moderna Sveriges Bellman.

Till närbilden av Taube hör också att han gjorde sin debut på estraden i Smögens godtemplarloge 1918. Sina första grammofonskivor — 4 78-varvarer — sjöng han in i januari 1921.

Taube är i sina prosaböcker ofta en

reseskildrande litteratör — men egentligen ganska anakronistisk som reseskildrare. Jämför bara världsomfararen Harry Martinson med Taube "...djupt i grå-grå havsdag eka londondimmorna/utav trälare, av Norrlands trälastbåtar./Nu gå Kochinkinas peppartradare/bölande i grova orglar/ut ur smutsigt Themsens", kan det heta hos Martinson. Taube må vara en nyansernas älskare också som lyriker, när han är som bäst, så tex i den här dikten till just Harry Martinson:

Länge färdades han
i fenicisk farled
länge i tyrrensk
länge av och an
förbi
Herakles stoder
skeppande
kopparmalm
drömmande
inför sjustjärnan
om ljusdunklet i
Linnéa Borealis'
gömslen.

Men socialt, politiskt är han inte särskilt observant, och som reseskildrare traditionalist.

I dagens värld, en värld i förvandling — vi behöver bara erinra om den explosiva revolutionära potentialen i tredje världen — känns emellertid den

"gamla" reseskildringen, reseskildringen av traditionell typ, inte längre möjlig.

"Tankfulla män som icke fann mättnad i söndagskalvsteken/och supen på lördagskvällen/lånade reseskildringar flitigt på lånebiblioteken/i snöiga brukssamhällen", skriver Alf Henrikson i en s k dagsvers. Böcker som Sven Hedins "Mot Lop-nor", Gustaf Bolinders "Mot det hägrande Eldorado", Charles John Andersons "Sjön Ngami" och "Floden Okavango", plus en mängd andra titlar, hörde en gång till de goda läsböckerna här i landet. Sten Bergman fyllde, före televisionen, otaliga Folkets Hus och avlägsna bygdegårdar med sin lite torra berättarkonst. Genomsnittligt taget är emellertid reseskildringen som genre ganska blek. Det hela blir gärna ett slags hotchpotch av privata upplevelser, grunda fakta om länder och folk etc.

Som konst är den dock gammal. Redan 1691 skriver Per Lindeström i "Resa till Nya Sverige" att det "är ej synnerlig av nöden" att vi reser "här och där, vitt och brett omkring världen att erfarra och bese länder, städer, vatten, berg och dalar samt seder och manér...". Vi finner nu sådant, skriver Lindeström, "uti böckerne författat och beskrivit".

Reseskildringar skrevs också redan i antiken.

Här är självfallet inte platsen att detaljstudera genren. Men här kan vara på sin plats att anteckna att viss förnyelse skett i genren — och att bl a Ivar Lo med sina vagabondskildringar, Jan Myrdal med sina reseböcker hör till dem som verkat för en genrens förändring mot ökad social medvetenhet.

Samtidigt har vi blivit ett resande folk. Utlandsturismen har blivit stor industri. TV för, genom en Jan Lindblad, in all världens avlägsna verkligheter i vår vardag.

Steg för steg har också en viss reaktion uppträtt mot det hårt industrialiserade resandet. Folk börjar se "den lilla stugan, den orörda naturen" som ett vettigt resans mål. Att sitta där på "farstustrappan i kvällningen och slåss med myggen i skogsensamheten" är på väg att bli ett reellt alternativ till statusresandet.

Taube är, som sagt, inte primärt någon skarpögd social och politisk observatör som reseskildrare, varken när han befär det svenska landet eller minns Pampas Land. Men det här kan sägas:

Oscar Levertin skrev en gång om Carl von Linné, verkligen också han en stor svensk resenär, att han bröt med tidig svensk reseskildring, i så måtto att han ersatte de lärda alstren, fyllda av det dammiga bokrummets pedanteri, med resedagböcker skrivna på

rasteställen under färden. "Det är en revolution, som när friluftsmålaren flyttade sin blick från ateliern mitt ut i solljuset. Hos honom är allt åskådligt, sakligt, levande, iakttagelserna gripna och upptecknade i flykten, intrycken ännu idag lika friska och strålande, som de mötte Linnés hänryckta ögon och fantasi".

Taube har som reseskildrare något av samma hänryckta ögon och lyriska fantasi. Han rör sig ute i solljuset i sin prosa. Frisk entusiasm har ersatt den dammiga instängdheten.

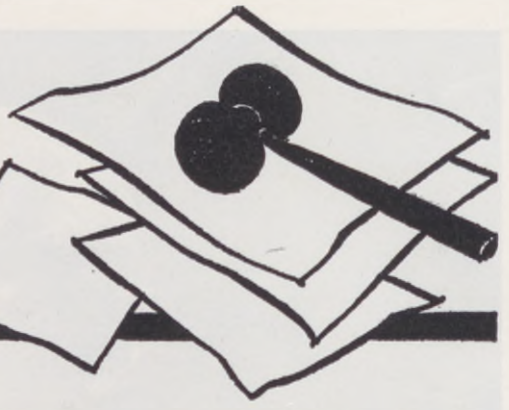
Även Evert Taube är för övrigt en fint bildad, lärd skrivkarl mitt i sin folklighet — och ännu i hans sena författarskap ekar klangen från Bellmans luta:

... kalla den Änglamarken eller Himlajorden om du vill, jorden vi ärvde och lunden den gröna ...

Han har betonat att han upplever livet som "en enda stor tragedi, utpynad med komik och idyller". Som reseskildrare är han dock företrädesvis idylliker, en glad akvarellist, rak och tydlig — och svensk.

Fotot är taget av Mark Markefelt en kväll då Evert Taube framträdde på Gröna Lund i Stockholm.

RHL INFORMATION

Fredensborgs semesterhem en oas bland kursgårdar

Järnvägsmännens semesterhem i Storebro mellan Vimmerby och Hultsfred.

Vad regionen EFGH beträffar, rapporterar **GUSTAV ENGLUND**, så hade den sin återkommande regionala kurs den 5—6 april 1975 i Storebro på järnvägsmännens semesterhem i Fredensborg. Jag kan icke undgå att nämna något om kursgården, denna oas ett gott stycke från bensinångor, landsvägsdamm och den luft som vi numera är vana vid att andas med, skriver han.

Storebro ligger mellan Vimmerby och Hultsfred. Några kilometer från stora vägen in i skogen ligger Fredensborg. Huvudbyggnaden har hundraårig historia och är starkt förknippad med Storebro bruk. Det var också bruksförvaltaren Axel Tillberg som byggde och först bodde på Fredensborgs slott. Huvudbyggnaden har i stort sett fått

behållas i sitt ursprungliga skick och den snickarglada fasaden med torn och takfönster kan man falla i förundran över. Den som har tur kan också få ett rum i huvudbyggnaden med engelsk järnsäng av den gamla fina sorten. Detta blev dock icke skrivaren förunnat. — Det var den bästa tänkbara platsen för internatkurser som Kalmar Co valt att erbjuda kursdeltagarna från min region på och det värdesattes och uppskattades också av alla vi talade med. Synd bara att ett kraftigt snöfall natten före kursen gjorde vägarna nästan ofarbara. Några kursdeltagare fick också se sitt fordon för sista gången med hjulen vända mot en nådig försyn som räddade både liv och lemmar. De kunde sedan delta i kursen som om ingenting hänt. Mycket mer vore att berätta om denna underbara plats med dess skiftande historia och utveckling,

både före och efter det att SJ-personalen 1912 lyckades inköpa och driva Fredensborg som semesterhem. På de tider då det egentligen icke är semester tid finns det möjlighet att förlägga kurser och konferenser till hemmet som kan taga mot 90 gäster på en gång. Förutom huvudbyggnaden finns ett antal annex och småstugor.

Vad hade då kursen för uppgift och vilka var kallade. I första hand skulle rekryteringen ske bland handikapp-rådsledamöter, socialombud med och under utbildning, men också andra aktiva föreningsmedlemmar och representantskapsledamöterna i regionen.

Kursledare var konsulent Siwert Klasson. För övrigt medverkade Bengt Dahlström från förbundet, från ABF Georg Karlsson och från Statens handikappråd Bo Wahlberg.

Dahlström talade om aktuella förbundsfrågor. Bland många av dessa aktuella saker inom förbundet kan nämnas att vi genom AMS fått en tjänsteman under ett år för utredning och undersökning av pacemakerbärare. Bengt nämnde också bl a att förberedelser är på gång för kursverksamhet med sikte på utbildning av styrelseledamöter och aktivt föreningsfolk. Siwert Klasson var också inne på denna fråga om vad som kan och bör göras för mera aktivitet ute i föreningarna. Siwert som är, och tidigare varit studieombudsman, talade sig varm för cirkelverksamheten och de möjligheter och värde som är förknippade med studier i cirklar och kurser.

För oss gamla medlemmar, som varit och i många fall fortfarande är handikappade, ifrågasätter vi nog också, huruvida icke kurserna till viss del borde inriktas på vår egentliga målsättning. Vid en blick på målsättningsprogrammet upptäcker man att det är frågor av så viktig och allvarlig natur att vi enligt vår mening bör ägna mer intresse åt studiet av våra osynliga sjuk-

Forts sid 22

Örebro hyllade Statusförsäljare

Jan Lindholm har sålt 21000 Status Jul

Centralorganisationen för Hjärt- och Lungsjuka i Örebro län har hållit årsmöte i Karlskoga. Efter inledningsanförande av ordföranden Alfred Lindahl, som gjorde en kort tillbakablick på föreningens i år 25-åriga verksamhet, lämnade landstingsrådet i Örebro läns landsting Olle Aldén en utförlig redogörelse över landstingets organisation och verksamhet, planerad utbyggnad m m.

Olle Aldén sa bland annat att den nuvarande lungkliniken i Adolfsberg kommer att flyttas över till Regionssjukhuset i Örebro i slutet av 70-talet. En ny lungmedicinsk klinik planeras att byggas och dit kommer även centraldispensärverksamheten för länet att bli förlagd.

Han berörde det sjunkande antalet lungtuberkulossjuka, men nämnde samtidigt att andra former av tbc tenderar att öka i antal, t. ex. ledtuberkulosis.

Om hjärtsjukdomar berättade Olle Aldén att pace-makerverksamheten byggts ut väsentligt och sätts in på ett tidigt stadium. Vid regionsjukhuset i Örebro finns läkare, som på ett föredömligt sätt driver denna verksamhet. Verksamheten omfattar även patienter från angränsande län, men där dock hälften av patienterna kommer från Örebro län.

Han berörde rekonditionering och rehabiliteringsmöjligheter för bl. a. hjärtsjuka, men även för andra sjukdomsgrupper. Han nödgades emellertid konstatera att det är bristen på sjuk-

Nils Pettersson tackar Jan Lindholm för fina Status-resultat.

gymnaster som förhindrar utbyggnaden av rehabiliteringsverksamheten.

Landstingets konvalescenthemsvård kommer i framtiden, sa herr Aldén, att läggas i direkt anslutning till sjukhuset, när det gäller eftervård efter operativa ingrepp. I övrigt kommer två konvalescenthem att finnas kvar, nämligen Rockesholm och Yxe.

Aldén ansåg att RHL:s konvalescenthemsverksamhet har stor betydelse och landstinget har möjligheter att vid styrkt behov av sådan vistelse bevilja bidrag till enskild person.

Efter detta anförande följde en livlig diskussion med många frågor och debatten blev livlig.

Årsmötet hölls i Skrantaverkstaden — landstingets skyddade verkstad — som startades av Karlskoga konvalescentförening 1957 och som övertogs av landstinget 1968.

Bland de frågor som behandlades av årsmötet var bl. a. föreningsverksamheten på lungkliniken Adolfsberg, vilken kommer att upphöra från och med årsskiftet 1976 och som kommer att ersättas av kontaktombud ingående i CHL:s styrelse.

Styrelsen omvaldes och består av ordf. A. Lindahl, kassör K.-E. Mälman, sekr. B. Lindahl och övriga ledamöter N. Backnert, N. Pettersson, L. Tångeryd och nyvald T. Svensson, de

två sistnämnda kontaktombud för patientföreningen Adolfsberg från 1/1 1976.

Bland de rapporter som lämnades var att under år 1974 hade genom lokalföreningarnas insatser sålts 17 000 lotter i Rikslotteriet.

I de pristävlingar om bästa försäljare av Status Julnummer som CHL anordnar varje år vanns 1:a pris även i år av Jan Lindholm, Karlskoga. Han har under de 17 år han tillhört föreningen sålt sammanlagt 21 105 julnummer och hans försäljningsresultat har varierat mellan 2 000 och 615 exemplar. Han är värd en särskild eloge då han trots sitt dubbelhandikapp — dels tbc och dels multipel scleros, — som han har varit rullstolsbunden av i flera år, kunnat uppnå så fina försäljningsresultat.

Han har sedan 1958 arbetat på Skrantaverkstaden. Hans energi och framåtanda och livsvilja har även medfört att han nu kan lämna rullstolen och röra sig tämligen obehindrat. Han har dessutom tagit körkort för bil. Denna särskilda rapport om Lindholms prestationer applåderades livligt av årsmötet. Priset hade överlämnats till Jan Lindholm av CHL:s vice ordförande Nils Pettersson vid Karlskoga konvalescentförenings årsmöte i april.

B. L.

**Bryt
rökvanan**

Betald annonsplats

Aktivt år med problem i Hässleholm

Hässleholms Kamratförening för hjärt- och lungsjuka höll årsmöte i Hantverksföreningens lokaler. Av verksamhetsberättelsen framgick att det varit ett aktivt år även om föreningen haft vissa problem med aktiveringen inom föreningsarbetet.

Vid centralorganisationens årsmöte deltog från föreningen fyra ombud, och vid länsträffen i Yngsjö Havsbad deltog ett trettiotal medlemmar. I juni anordnades en utfärd och i november en Mårtensfest. Fyra medlemmar har deltagit i en regionskurs i Ronneby och en medlem i en metodkurs i Växjö. Vid länskursen på Svaneholm var föreningen representerad med åtta medlemmar.

Under året har också studiecirkeln "Ett samhälle för alla" drivits.

Till ordförande omvaldes John Lundqvist och i tur att avgå ur styrelsen var Alva Grahm, Ivar Grahm och Nils Lindén, vilka samtliga omvaldes på två år. Kvarstående i styrelsen är Hans Dahlén, Inga Falck och Sven Nilsson. Elliot Nylander och Hilding Eliasson omvaldes till revisorer. Till ledamot i handikapprådet i Osby kommun utsågs Ruth Hansson och till ledamöter i handikapprådet i Hässleholms kommun, John Lundqvist och Ivar Grahm.

Föreningens medlemstal var vid årsskiftet 101. På årsmötet inskrevs 3 nya medlemmar. I årsmötet deltog 30 personer.

I Jämtland gör man weekendfärder

Föreningen hjärt- och lungsjuka i Jämtlands län har under ett veckoslut inbjudit medlemmarna till en weekendutflykt förlagd till Jänsmässholmens fjällgård.

Under lördagseftermiddagen lämnade landstingets informationschef, Thore Holmberg, Östersund, en redogörelse över förslaget till hälso- och sjukvårdsplan för Jämtlands län. I den efterföljande diskussionen underströks behovet av en väl utbyggd hälso- och sjukvård. Från flera håll betonades vikten av att man satsar betydligt mera på förebyggande åtgärder.

Söndagsförmiddagen bjöd på vackert väder med flödande sol. Flera av deltagarna utnyttjade detta till en skidtur. Under söndagen höll även föreningen sitt ordinarie årsmöte. I sitt hälsningsanförande berörde ordföranden Sven Widegren bla betydelsen av handikapprådets tillkomst. Man kan notera en större förståelse för de handikappade där dessa fungerar.

Till styrelse valde man följande: ordförande Sven Widegren, kassör Gunnar Lögdberg och till övriga ledamöter: John Gärdin, Edvin Backman och Per-Emil Ericsson.

Till studieorganisatör valdes Edvin Backman.

Styrelsen fick i uppdrag att ordna informationsmöten för gruppen hjärt- och kärlsjuka i första hand i Strömsund och Sveg för att väcka ett ökat intresse för medlemskap i föreningen.

FREDENSBORG Forts fr sid 20

domar och handikapp och frågor i samband dem dem. Det kan också nämnas viktiga frågor såsom socialförsäkringar, socialvård, sjukvård, rehabilitering, arbete, fritid, bostad och ansökningshandlingar m m, m m bör tagas upp i våra kurser.

Några problem med att finna lämpliga studieobjekt behöver icke saknas, utöver dem som redan nu är på gång ute i landet.

Ja, detta referat blev icke riktigt vad jag från början var inriktad på. Vad sekreterarna Georg Karlsson och Bo Wahlberg berörde i sina anföranden och det grupparbete som följde därpå, får komma senare. Jag har redan överskridit det dyrbara utrymmet i vår avis.

Rättelse

Gunnar Nilssons artikel i Status nr 5/75 innehöll tyvärr ett korrekturfel. Den rätta meningen längst ned i vänsterkanten på sidan 9 skall lyda:

Cancervävnad kan hämmas eller dödas. Den sista bokstaven hade tyvärr fallit bort.

Pristagare

bildkruss nr 4, 1975

1:a pris 25 kr Märtha Erling, Granvägen 36, 432 00 VARBERG

2:a pris 10 kr Ingrid Pettersson, Svedenborgsgatan 32 A, 753 35 UPPSALA

3:e pris 5 kr Ruth Lundstedt, Östergatan 189, 3 tr, 261 51 LANDSKRONA

LINDARNA-FALUN

Postbox 405, 791 03 Falun 3

LOTTERIER - TOMBOLOR
BINGOVINSTER - FESTSERVICE
SPORTPRISER

RING 023/33050

Beställ våra nya kataloger

RÖDFÄRG

Nya prislistan för 1975 är utkommen.

Sändes gratis och franco på begäran.

FÄRG & CEMENT

Ulfshyttan, 781 00 Borlänge

Ordertel. 0243/510 62. Kontors- och affärstid 9—12, 13—18. Lörd. 9—12

Steral

är luftrenaren för astmatiker och allergiker

Den renar luften effektivt i de rum där man ska arbeta och sova

Astmatiker och andra allergiska personer lider ofta av damm, mögelsporer, pollen, djurepitel och andra typer av luftburna partiklar, de flesta så små att de är helt osynliga för ögat. När luften renas effektivt från dessa, märker många astmatiker och allergiker en befriande lindring.

Luftrenaren Sternal fångar effektivt upp även de minsta partiklarna i rumsluften. T o m bakterier och virus. Luften i det rum där Sternal arbetar blir praktiskt taget helt fri från besvärande partiklar.

Skaffa mer fakta om Sternal

Ni köper Sternal direkt från oss. Rekvirera vårt material med fakta om Sternal, om hur man kan få prova den samt uppgifter om vad läkare och privatpersoner anser om apparaterna.

Ja tack, jag vill ha broschyren om Sternal.

Namn _____

Utdelningsadress _____

Ortsadress _____

STORA KOPPARBERG

Specialprodukter, Fack 79101 FALUN 1.

Status 6/75

Toppvinst i RHL-lotteriet 1975

VW GOLF L 1975 års modell

Dessutom

FÄRG-TV, Luxor Kavalkad 22"

Luxor Stereo Dirigent 2000

Luxor svart-vit TV Avant 12"

Elna - Lotus Symaskiner

Fram - King Cyklar

Cabinväskor

Linnevaror, hushållsartiklar m m, m m

**Inga väntans
tider!**

•
Dragnin verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

5.916 värdefulla vinster

RIKSFÖRBUNDETS FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA RIKSLOTTERI 1975

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:50 att sändas mot postförskott
+ porto eller

..... st. lotter à 2:50 att sändas varje månad
fr o m maj t o m sept 1975 mot postförskott +
porto.

Dragningslista medföljer gratis.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv.

Status 6/75

Frankeras
med
brevporto

RHL-lotteriet

Box 3196

10363 Stockholm

LOTTPRIS 2:50 KRONOR
REKVIRERA NU

**Sammanlagd vinstsumma
över 225.000:—**

Vid rekvisition av minst 10 lotter i sam
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!